

dne
bi-
ska-
ti-
nad-
gri-
re-
al-
ča-
in,
tji-
im-
ke

io-
alj-
go-
oji-
te-
ci-
no-
su-
m-
ji

i-
bi-
i-
it-
no-
o-
a

n-
v-
i-
o-
i-
u-

o-
j-
e-

o-
s-

-

-

-

-

-

-

-

Prodajata na cila kod 3 for. na god. 1 for. 50 nov. na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 groša. Izlazi svake Nedjelje jednput.

Pisma svakoverstna predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Neprikladna neprimamo.

God. I. U Kalači

Sridu 27. Srpnja 1870.

Broj 20.

Njegova Preuzvišenost, Naš Prisvitli Gospodin
Nadbiskup

LJUDEVIT HAYNALD,

24. Srpnja, posli osam misečne odsutnosti — srićnose povratio u Kalaču svoj Stolni grad. Doček kojeg su mu ovdasnji virni pripravili, bioje sjajan izraz ljubavi stada prama svojeg pastira. Već na obali Dunavskoj svečanoga je izčekivalo množe pućanstva gdi ga gradsko zastupnićstvo radostno pozdravi, i uz pratnju banderiuma od svake vrsti staleža sastavljena, izpod slavoluka zelenim granjem i narodnih bariacih nakitjena u Kalaču uvede — gdi su ga gradjani bez razlike vire oduševljenim živio počastili, i u palaću — prid kojom bieše zelene gule od krasna cvitja složene upratili, kada je podvorenje Svećenstva, — županijskog suda, gradskog poglavarstva — Casine, zadruge dobrotvorni gospojah, nastavskih zavodah milostivo primio — a u veće svećano razsvitljenu varoš uz veselo klicanje pućanstva pohodio — u razsvitljenju — uz mnoge pojedine kuće umitnom rukom kićene, odlikovala se, sa svoji svećani prozracih — mistna Casina — s više brojnih sjajnih nadpisih, „Živio Ljudevit Haynald“ „Živio naš odvitić“ „Živio naš branitelj“ sjajan dokaz! da u kršćjani nikad neće izginić ljubav prama svetostju života — ućenostju, i sve strane obraženostju odlikovani crkveni muževah.

Razmirica Francuska i Pruska.

Onaj veliki Széchenyia, kojije magjarsku na lipšu budućnost uzbudio, i put kojim treba ići, da ju dostigne oznaćio, kadje Kossuthove privratrljive pridloge protresao uvik je napominjo; da u politici nevalja gledat što srce želi već što bistra pamet iziskuje. Vidise daje ovaj iskušani političar svoj narod skroz poznavo, jel ga je tako srćano svitovao : da se u državni poslovi neda po sreću voditi. Nećemo da tražimo uzroke samo kao na čin prstom upiremo : da veća strana magjarski Novinara, kada sjedne strane u naprid svoju vruću želju otvaraju za strogu nijednostranost, ćudnovato zajedno već oćituju : dajim se srce Prusu okrenulo, i svojim osićanjem njega obljubilo. Mi ovde nećemo ni na Francusa ni na Prussa da gledamo — već samo dogodjaj smatramo o kojim šitijemo : da je sam kralj nikim načinom Francuskog poslanika, ponukovao : da ga na javnom šetaćlištu prati, pa i u politički razgovor se snjime upuštao : A kadje ovaj primetio : da bi se svaki povod slučajne uvride, onda istom odstranio — ako bi Njeg. Velićanstvo diplomatsćnim putem milostivno izjaviti hotilo : da ni onda ako bi se ponuda dotićnom Princu ili njegovom mladjem bratu, po Španjulci ponovila svoje dozvolenje izdati nebi se odljućilo. Našto kralj nećeka : da poslanik svoj govor završi, već baciv na njeg ljutit pogled svojem poboćniku reće: Kažite ovom Gospodinu da mu nato neimam ništa odgovoriti, i odkreniv se ode. Pošto Gr. Benedetti ni sada nepristaje svojom strpljivosti, još i drugi dan audientiu iskat. Al ta se njemu po po-

bočniku odbie, i u redovnih novinah se očituje : da Njego. Veli. nije izvolilo Francuskog poslanika primiti, u ovakom slučaju ako osiće srca na stranu vrgnemo, i samo po svojoj bistroj pameti sudili, budemo : umorani će mo biti, pripoznati : da je Francusko poštenje duboko povridjeno — stim više, štoje Pruska svoje obhadjanje i drugim vevladam u mah priobčila. —

Taka uvrda da bi se mogla bez rata izmiriti, to ne znamo. No da je Francuska ovu uvrdu za dostačni uzrok našla, da sablju pripaše, zato nam jamči ona neopisljiva oduševljenost — s kojom je u jedan glas sav narod Prusu rat povikao, prije nego što ga je ministarstvo — redovno 19. t. m. u poruki odpravilo.

U prošastom Broju smo napomenuli one narode kojimaje nijedostranost u takovi slučajevi, po Europevski ugovori osigurana. Sad će mo navesti narode, koji su u vojničkom savezu s Pruskom, a i Francuskim četama na putu stoje. Taka je Vürtembergska — Badenska i Bavarska vlada, kojih položaj vidi nam se veoma težak, jel je kod nji množe taki ljudi, koji oddavna za žezlom pruskim teže : da se pod imenom pruskim sva nimačka u jedan krug pritvori, u kom bi se jedina osovina u pristolju Pruskim okretjala. — Ti ljudi neće ovu prigodu propuštati : da ovaj rat kao nimačkog saveza se doticajuć obilize, navaljujuć na svoju vladu : da vojsku vojvodstvu Pruskom privede — koda je u Prusu sva nimačka po Francusu uvrđjena. — Dočim već štijemo daje francus na te vlade proglas odaslao, i razložio : da ovaj boj nije nimačkoj već samo Pruskoj naminjen, u slid čegaje izrazio želju : da one nijednostrane i mirne ostanu, pošto francusi nisu voljni nijednu stopu nimačke zemlje oduzeti, već istom zakaljanu svoju narodnu čast, krvljom Pruskom oprati.

Neosićamo u sebi toli učenosti — da bi smili ovim vladama savetovati šta bi po nji najkorisnije bilo u ovom slučaju činiti, već s gledišta naše države to bi naša želja bila : da neutralnost zauzmu, buduć da bi onda i naša nada sigurnijeg temelja za obstojenje u miru — dobila; al žali Bože, kad ovo pišemo, već nam novine glas donose : da je Vürtembergska, i Badenska i Bavarska, bariak ratni razvila, i uz Prusku za pokret vojske naredbu izdala. — U tom slučaju dakle nitko nemože francusu zamiriti : ako hotio bude okolo sebe razgledati, da vidi koji su njegovi prijatelji i koji dušmani, zapitatiće koji su radi u prija teljstvo šnjime stupiti, počem će one koji ga ma iz kojeg uzroka odbili budu : kao nepriatelje smatrati, mislimo da će u tom načinu kušati Taliana, Austriana, i još k tome ponudit i Dana. Izgledi su taki : da će Austria i Talianska u neoružanoj nijednostranosti obstajati Dania pak nije za Holstein i Šlesvig, zaboravila. Misliće da joj ljudi neće zamiriti, ako uz Francusa sriću svoju pokušala bude.

Al naštoće se u tom načinu Rus odljučiti, tobi teško bilo pogoditi. Poklem on neželi da Švedska ili Danska osnaži, jel bi mu lako trn baš u oko pao.

Al ni tom se radovati nemože, akoće Pruska svojeg orla krila nad svom nimačkom razkriliti. Teško nam je dakle povirovati : daće s Prusom u jedno kolo stati. Jel ma će mo s koje strane razloge tražiti, te nenalazimo. Nu akomu baš sablja nebi htela u koricam mirovati, onće pokušati s francusom tako se namiriti : da mu ovaj, put slobodan u Carigrad ostavi. Al baš radi toga da Rusu ovo za rukom nepodje, nemože Englez u željnom miru ostate, premako bi mu drugčie vrlo ugodno bilo iz zakoša gledati, kako se ovde ljudi siku i biju, a njegovi snuju, tkaju, kuju, da nas odivaju, jel on dobro zna da Francus kad mu o slavi rade — štoje kod njegovog jedno sa životom, a ovde i s dinastiom Napoleonovom, onda on ne će mlogo izbirat o drugovi — već će svakog primit komu prijateljstvo ponudi, neizbira on tako ko Austria, koja je više puta ponudjeno prijateljstvo Francusko odbila, no i skupo je krvljom i novcem željni mir platila. — Italiju radi kojeje na nas tolike dugove natovarila, ondaje izgubila, kad je sve tvrdjave na njenu obranu učvrstila. Englez to zna, zatoje pristao uz Francusa u Chini i Japanu, zato u Krimii, i nećemo faliti ako reknemo : da će zato uz njeg i sada pristati, jel Englez, mora o tom uvik iz dva uzroka štrepiti da se Francus s Rusom nesjedini — prvo radi iztoka, drugo radi svojeg bića, njegovaje vlada dosada na moru neograničena, al ako bi se Rus s Francusom dogovorio, lako bi se mogli na širokom moru ogledat, da zapitaju : dali je Englezu vlada morska na uvike obećana? I u tom slučaju ako Englez jedanput padne, nikad se više neće podignuti. Prid njim stoji primer Španjulski, Hollandski, i Mletački. No hoćel Rus prije još, nego što bi se Talian ili Dan na borbu odljučio — dogovor s francusom nastupiti to neznamo; al virujemo : da će Englez nastojat prije sviuh s Francusom se tako urediti, da Španjulce ako bi se na korist Prusa micati počeli, svojom mornarskom silom prigradi.

Za cilo držimo : da će Francus u onaj par ako južna nimačka svoje oružane čete pod pruski bariak stavi, Taliana i Dana u svoj djelokrug uvući — jel što jim triba novca — toće kod Pariški novčara uz jamstvo Francuske naći. Ako bi se pak kojim načinom Rus, za svojim srodnim srcem poveo, i u pomoć Prusa stupio, onda smo sigurni : da će Anglia prem akoje s Prusom u najbližjem prijateljstvu svu svoju silu uz Francusa izviti. I to bi u zanimku sve Europe činila, jel bi se onda rat za kratko vrime s umirenjem završio, buduć bi Francuska koja netraži svojeg carstva povećanje, već istom svoje časti popravljanje — izdovoljena bila. Zato dakle nemožemo toga mnenja biti : da Austria kao na pozorištu ovaj boj gleda, jel u onaj čas ako bi Rus sablju svoju proti Francusa izvu-

kao, njozi bi bez kasnenja tribalo svoje oružane čete proti Prusa voditi.

Jel kaki su Prus i Rus Austrii prijatelji, to su i prije i od 1866. godine svakom prilikom vidno pokazali. I mi bi znali zemljokaze snovati, ko i drugi novinari, al taki poso nećemo da vršimo, na koji nismo pozvani — samo iz uzroka naše budućnosti, iz uzroka okratjenja krvna bja želimo — da Austria u slučaju umoranja, Francusa a ne Prusa podpomaže. Jel ako pobjeda rukuh Pruski dopane, neće se Europa umiriti, niti rat ukinuti, već istom drugim ogorčaniim — misto ustupiti, buduć da Pruska sve što je švabsko, to pod svoje žezlo podviti nastoji, a Rus u zlatni rog Carigradski duniti želi. Dočim Francuska nije na pokrajine gladna — košto je to već u Krimii, Italii, a i posridno u Austrii pokazala; di bi mi već sad bili da Francuska 1866. posli Kōnigrätza nije mir nako oštro savitovala? Zar da je nimačka tako snažna koštoje velika bila, održalo bi se kraljestvo ugarsko priko hiljadu godinah. Nimci su ugušili poljsku, nimci će ako samo prigodu dobiu ugušiti i magjarsku. Nu a ko bi priko tila magjarske jedan put prišli, onda neima moći, ni sile, koja bi Slaviana oslobodila — sve di bude malo prazne zemlje to će se, nimecem naseliti, taj se spori ko gljive, a idje pod svako podnebjje, usijan je već u sve magjarske krajeve, u sve katanske granice, obkolioje di ga je Talian upuštio, sve jadransko more, sad se pruža crnom, sila srporenja, sila, radinosti, sila strpljenja — iztrajanost, sila obrtnosti. — Zanaća, trgovine, sila novca, sila znanosti, sve mu stoji i idje na ruku, da slaviana na osamljena pogazi. A ko se u Rusa uzda, ta je tako ko kad se na srid mora Gallia upali pa da čovik neizgori, dakle u nadi: daće koji čas moći plivati, skoči u more i donle se kopelja: dok ne umone, Ugra i Slaviana proti nimca — samo Francus može braniti, i sve više njima slobode nabavljati da se lagano osnaže. Što bi ovim narodima upamtiti, i sporazumiti se tribalo. Jel bilo mu kako mu drago, kojim od ora dva u tom načinu bolja srića obraženosti, materialne i duševne služila bude: tajće Pannoniu u baštinu primiti, a donle, sve s Austriom u savezu Ugarska valja da se velikoj nimački u nakrilje Prusko uloženoj opire, jel će nas poplavom germanizacije oboriti.

Svemoćnost parlamentarska izlikujese u Saboru i ministarstvu.

Nu taj bi se jako privario koji bi mislio daje uztrojenje municipalnih u takom obliku samo desna stranka tako lipo osnovala, a liva da je svom snagom zato ovu pokidati napala, jel bi voljna bila gradove i županie, ozbilno po načeli samouprave ustrojiti. Da je to falično mnjenje pokazuje Sabor — kako ovaj ni najmanje neostavlja za osobu, obćinu, i varmegju, pravilnog prava — već sve sobom po zakoni za svaku struku života uređiva, tako isto ministarstvo svaku upravu, i razsudu sebi osvojiti nastoji, što ništa drugo nije već svemoćnost sa-

bora, i svemoćnost ministarstva, i jedna i drugaje u toj miri za ustavnu slobodu jednako pogibeljiva, košto po rifu samouprave razmirena, i jedna i druga postaje najvrstniim božjim blagadatom.

Svemoćnost je dakle državna, a ne stranačna bolest, koja će se istom po vrimenu izličiti moći, a donle će mo pokušavat, sad jednoj sad drugoj stranki gospodovanje i rukovodjenje pridavat, nadauč se što god boljeg steći, a ono će možda košto nimačko proriče govori zlo iza goreg dolaziti.

Jel mah bi kako David u oklopu Šaulovim se smistio, nikad se dobro namistiti nebi znao, niti bi Goliatha Filistia nadvladao, da se iz oklopa nije izuo, i svoju običnu hodiću navuko.

No to nećemo donle doživiti dok se puk daje ko slipac voditi, sad po jednom sad po drugom vodji, oči triba otvoriti, i razgledati: Kakoje ono misto kuda nas hoću da vode, i kakoje toga čovika duhovno, i ćudoredno, vladanje, skrovito i javno koji se nudi da ga vodjom uzmemo. Al kad će se naše oči otvoriti! Kad znali budemo dobro štiti i pisati, kad i jednu i drugu stranu prislušati i razsudjivati kadri postanemo; u jednom ili drugom pitanju, kuda triba kazati, hoću, i kuda neću. Jel u naše vrime kada se svako političko i gradjansko mnjenje javno po novinah razlaže, svaki čovik, ako se nije dao vinom strasti opojiti; može raznati; Štaće biti po njegovu osobu, iz pogleda, gospodarskog (gazdalučkog) — duševnog ćudorednog, gradjanskog i političkog spasonosno i blagodatno.

Onda će se paštriti i taki ljudi koji žele svoja mnjenja po vami primljena viditi, ta svistno, razborito i mudro razvijati, i razlozi sa svake strane života posebna, obiteljna, obćena, u pogledu dušnom, ćudorednom, i gradjanskom iztražena i vadjena podupirati, i poklem će to i sjedne i s druge strane bivati, zato će se svaka stvar prid vašim očima razjasnjivat, onda će te samo živiti ustavni život, a sad ste istom orudje na polju ustavnom, u ruki jednog ili drugog vodje, baš ko ašov, motika ili grablje u ruku poljodiljca. — Dakle da nebudemo ništica koja istom onda, i toliko vridi, koliko brojeva uznju metnu, tojest, sad puk broji se na votume, n. p. kažu u ovom gradu ima ovo, ili onoliko votuma, glasova, a ono u ozbilju, neima više nego štoje vodjah, jel svi oni votumi toliko samo važe koliko onaj od vodje, kuda ovaj nagne, svi za njim se pognu. Istina uvik će jedan čovik biti učeni, i mudrii od drugog, i puk uvik će morat za učeni ljudi ići, košto zvizde idju za suncom; al barem mora puk toliko obraženosti i razumnosti sebi steći; da ga nemogu ko ptice mamiti, kada jednog (vabca) izmetnu, i taj sve druge sakupi, već puk sam triba da razsudjiva — po njevi riči, spisi, i dili kog od ponudjenih vodja da slidi. A na to triba da se učimo u škuli dobro štiti, i što štijemo razumiti, pisati, i esapiti, pak onda novine i knjige štiti. A sad na tušta misti, dosta je reći, manje će biti poreza, zemlju će mo diliti, za meso vino, i duhan nećemo platjati, pak još ktomu dodat, ono silno popovsko blago ćemo razsut pak će puk pokupiti; eto oma će nas hiljada biti koji će mo takog za vodju pozdraviti. Jel tako bratjo? ako nije a vi uzmite kamenje pa me kamenujte, koji nisam istinu govorio. U škulu, u crkvu, neka idjemo i učimo, Bogu služimo i radimo, poslujmo štijmo, razmatrajmo sebe, i onog ko se nudi, košto i pridmet, koji nam pristavlja, i miru, u kojoj nam izdaje: metjimo je uz naš obiteljni, ćudoredni i kršćjanski život — hoćel se skladaovati, i tako se kretjajmo.

Bože sačuvaj da bi mislili, da visoko naše ministarstvo nebi najbolju u tom pridlogu namiru imalo. Al i oni su ljudi, a svi ljudi u toj nevolji pate: da kad jim se kaka vlast uruči, onda okolo sebe gledaju, i sve tako rado namištjaju, kako će tu vlast bez zaprike moć izručivati. Naši plemeniti svake časti vridni ministari, kad po magjarskoj pogledaju, i vide: da sad ovaj grad, sad ona župania neće bezuvitno u prvi mah da se kakoj naredbi pokloni, misle: da se ovim načinom ako dvaput triba zapovidat, uglednost upraviteljstva gubi. Jel naravno i na varmegjam ljudi side, pa u nikojih baš onaki, koji bi radi bili na ministarskoj stolici siditi — pa ako mogu baš i zato neće ministarsku naredbu da oživotvore, jel ta nije iz njeve glave izrasla, e da ti ljudi ono pero u ruke uzmu, pokazali bi oni: da bi se taka župania u mah poklonila, jel bi joj pešake na vrat poslali. Ta ove vrsti ljudi su već 1848. godine izkreno kazali a i pokazali: da valja županie, iz podnogu odpremiti. Al tim zlu već s otim bi se doskočilo: što bi oprediljeno stalo: da na drugu ministarstvu rič svaki grad i župania ima se pokloniti, i ako na prvu, — naredbu nije vršila — razloge mora važne navesti, drugčie bitiće umorana odnosnu štetu naknaditi.

Ni to nije uzrok da se samouprava ukloni, što nikoje stvari triba hitno vršiti, a skupštine nemogu se svaki čas sklapati.

Poslovi taki se nalaze istom u ratnom i kužnom vrjmenu, taka pak i prija su bivala, onda župania opunovlasti sborove, koji, obćene poslove obavljaju, nu ti se lako dadu u sadanjih okolnosti izkupati, kad se parabrodovi, i željeznicima vozimo, a brzozavi pišemo.

Zar je potribno da sve te varmegje take duge i široke ostanu, kake smo ji baštinili. Ta sve se već u magjarskoj štoje bilo prominilo; neuidjamo razlog zašto se županie nebi mogle prikrojiti, da nije toliko ni puka, ni povirenika, ni činovnika pa će svašta lakše biti prigledati, i neće se tako lako jedan za drugog legja zavučiti, već svakog će dila na vidilo izići: pa će onda i ta tužba pristati, da činovnici ako nisu ministeriumu podvrženi, ni obće, ni pojedine poslove marljivo nevrše; prvo neka zakon opiše svakog činovnika kakoću, pa neće biti slobodno takog ni kandidirati a kamoli odabrati, koji željna neposiduje svojstva. Ako pak nehtio dužnost strogo vršiti, prija će ga stignit, po samoupravi županijskoj, nego po svemoćnosti ministerialske, obća kletva, pa će ga javnog mnenja priziranje prije vrimena sahraniti.

Nu iskustvo nam obilnu prinaša svidočbu: da nije sve ono blagodatno, štoje po hitrini svršeno, ridko je u tom koja obćina veliku štetu patila, što nije na jedan dušak Šolgabirovljevu volju izpunila, već u tom što baš nitko nije zagledao, jel i kad god barem izpunjena. Toje druga našeg državnog života bolest, što mislimo: ako sino što god pametno napisali, i izdali već stim smo svu našu dužnost izvršili tako je sve već i uređeno da činovnici u pisarni side, i naredjivaju; al kakoće i koće to izvadjat, o tom se ponajviše nebrinu iskustvo pokaziva: da činovnik po okružju hodeć više izpravit, i uredit može za jedan dan: nego iz pisarne za jedan misec. Al šta će siroma činovnik, kad su mu kolsku platju tako strogo izmirili: da ako više vrimena neće kod kuće siditi, već ići, mora će od svoje i tako nevelike platje polovinu na kola potrošiti.

Dakle ako i nepohitili budemo nećemo mnogo iz-

gubiti, samo ako ono, što se dobro naredjiva sa svim nezaostavili budemo; al toje naša privelika bolest: što je malo ljudi, koji bi zakon na ramena uzeli, i u svakoj kući i obćini do dopunjenja doveli.

Eno u vrime pokojnog Bacha strašno smo hitili, pa smo tri miliarda duga na rovaš velike austrie urizali, od kojeg jedan treći dio na naši rameni teži. Ako će mo dakle što god i lakše ići, samo neka nestanemo, i neka učimo po volji zakona a ne priko zakona ići.

Istina je da u samoupravi neobavlja se svaka stvar takom hitrinom ko u samolji — al je razlika u tom: štoje samouprava uvik jeftinija, — i stepenito kako se ljudi većma upoznavaju sa stvarma, koje imaju odpravljati, od dana do dana uprava postaje umitnija, i frišćia, na protiv tamo: dije samovolja — poklem javno mnenje ne stoji za legji već samo jedan nadziratelj, koji je istom jedan čovik, dakle kom se dadu oči zalipiti, i poklem se neponavlja svaki dan, od svoje friškoće i strogosti gubi, i najposli klone, počemu samovoljna uprava poštoje uvik skupa, kasnie i umitnost izgubi, a samouprava poštoje uvik jeftina, svakim korakom udesnia postaje.

Evo nam pošteni razlozi, radi koji nemožemo obljubiti osnovu ministerialsku, buduć da u njoj vidimo više samovolje, nego samouprave, a samovolja sidi na glavi slobode, da je uguši, dočim samouprava ljulja slobodu u ustavnoj kolivki, da je na blagodatost, osobe, obiteli, i obćine odhrani.

Kućni poslovi.

Baja, 7. Srpnja. Nemogu propustiti kao mojemu dobrome prijatelju da vam nejavim: Znajući za kamen starodrevni, kojise u Batmonoštoru nalazi, i koi je bio uzidu crkvenom spolja čelo oltara uzidan, i koji je sada izvagjen, i napolju sasvim izmetut — jasam 1815. poznavao taj kaman, i moima očima prvi put vidio — posle toga dodjem za paroha a Baju 1820. i zatim više sam puti taj isti kamen vidio, al svagda samo sjedne strane gledati mogao — sad pak čujuć daje taj kamen izvadjen i dase nemože pročitati, misleć daje napisano sdruge strane kirilicom — tako odem da vidim i toje bilo 4. Srpn. t. g. Jasam svagda držao, u mojoj maloj pameti daje to Spasitelja lik, kao što zaista i jest, a dva padša na zemlju mislio sam da su Mojsej i Ilia, koi su se pokazali na gori tavorskoj — iz uzroka štoje naš Narod Srbski išao do skoro — gdisam i sam kao dite 1815. g. odlazio tamo na to misto i gdje Manastir bio, i to našeg 5. Augusta u veće obnoć, i tamosu sveće palili, i gospodu Bogu molilise. — Sad pak kada sam otišao, i vidio i drugu stranu, i gdje zaista istinito napisano i izrizano kolikose viditi može. I u vašem svešteničeskom Šematismusu godine MDCCCXLVIII na strani 73. posvedočavase, na tom kamentu nemožese izprva viditi, no u sredi vidise F. i posle FF. i dalje, na dva mista T. i M. na jednom mestu i dole godina 1306. i dva angjela s ote strane, a sprvije zaista Gospodin Isus Kristos, a ono dvoje što su pali na zemlju to će biti po mome uvidjenju Martha i Maria sestre Lazareve, i toje morao biti nadgrobni kamen i spomenik. Znati valja i ovo, po čuvenju stari ljudi stari Dunav bijoje tekao izpod bajski vinograda, izpod Vodice, a taj Manastir bijoje sone strane Dunava.

A štoje naši kalugjera tiče i redovnika da su bili u

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 20-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

tom Manastiru do 1723. to nemogu da doznam verovatnije kako je to bilo — daje Narod išao, to je verovatno i dokazatise može; jerbo sam i sam kao dite išao, o tome Vas pokorno molim, ako doznate i doznajete što dame izvolite izvestiti — ja imam stari značaja dosta kao od 1702—1715. i više starodrevnosti pabi i to želio doznati obširnije nego što ja znam.

Dalje i ovo Vam javljam da bi ja znao pokazati tamo — na tome mistu Manastirskom mista gdje bi se zacilo ništa još izkopati moglo, što od starodrevnosti naći — no tu triba troška? ako za dobro nalazite javite Excellencii Gospodinu A. E. i Metrop. za ovo znanje.*)

Arkadia Nikolić, Sosjidnik.

Zagreb. Sabor 19. Srpnja. Trojedne kraljevine. Vodjena je razprava o uredjenju Sabora, na temelju pridloženi dvijuh osnovah: jedna vladina, a druga, srednjeg odbora koje se u načelih slagaju, opositia želi obe odbaciti, i vladu uputiti na zakonski članak 1867. godine, što ga je kruna stranom prihvatila, pa da na temelju načelah onde izraženih priredi i predloži novu zakonsku osnovu buduć predložene osnovne ne opočivaju na onih načelih, od 1848. god. — koja prava izbora cilokupnosti naroda podiljuju. Ipak poklem je vladu osnovu srednjeg odbora osvojila, većina je ovu za potanku razpravu primila.

Najvažnia odluka je u Saboru 20. Srpnja donešena: kada je Ričko pitanje u smislu ugarskom rišeno — uz kojeg, grade Rike ravnateljstvo ugarska, a županie Ričke vodiće Hrvatska vlada, dočim će se jedno novo zemaljsko povirenstvo izaslati, kojem će pripadat ovo pitanje konačno rišiti.

Karlovce. — Srbski narodni Sabor. U Sjed. od 17. Lip. podnio je Episkopat posebno slideće mnenje o ustrojstvu Sabora:

1. U pogledu samog naziva sabora:

Da je ovaj sabor i po zakonu i po samoj prirodi svojoj srbski crkveno-narodni sabor.

2. U pogledu prve alineje 1. članka ustrojstva:

Da sabor u granicah državnog zakona i crkvenih ustanovah uredjuje samostalno u sporazumljenju sa episkopskim sinodom odnošaje.

3. U pogledu druge alineje istog članka:

Da sabor sporazumno sa sinodom odredjuje broj i obseg dijecezah i da utiče u izbor episkopa.

4. U pogledu VI. članka:

Da episkopi i svještenici kako monaškog tako i svjetovnog reda polovinu saborskih članovah sastavljaju.

5. U pogledu članka XIII. ustrojstva sabora:

Da se neograničava patrijarhu mitropolitu pravo sazivati sabor.

6. U pogledu XV. članka:

Da je predsjednik sabora mitropolit i patrijarh srbski, ili kad ovoga nema, najstariji episkop, a sabor da bira podpredsjednika.

7. U pogled XVIII. članka:

Da patrijarh mitropolit, ili najstariji episkop, kao predjednik sabora, sabor razpustiti može.

8. U pogledu prve alineje čl. XIX.:

Da se mitropolit i patrijarh srbski iz srbskog episkopata birati ima.

*) Prvom prilikom.

Ured.

9. U pogledu XXI. članka:

Da način o izboru episkopa odredi patrijarh mitropolit srbski sa sinodom i saborom.

10. U pogledu XXVI. članka:

Da je stalnog odbora predsjednik patrijarh mitropolit.

11. U pogledu XXIX. članka:

Da je mjesto saboru ondje, gdje je rezidencija-mitropolije i patrijarsije srbske.

* U **Subotici 22. Srpnja** (u petak). Ko iole malo poznaje francuski narod i duh njegov, taj će znati, da ovaj bez posla i rada namiru stojati nemože — jer kada bi se on u miru bez rada i zanimanja ostavijo — to bi najveća opasnost po carski pristol (Imperialisam) bijo, pa znajući to razboriti Napoleon, traži on po što po to zadjeviću — rat — sa stranim dvorom — pristolom objeručkije dakle obgrlio priliku — po razmirici francusko pruskoj ponudjenu, zatoje prosvidovao što knez Hohencollern od porodice kralja pruskog hoće da primi krunu špansku kojamu je ponudjena, a kad je ovaj odkazao da ne prima pristol španski, Napoleon je iskao od kralja pruskog da mu isti jamči, da knez Hohencollern i na dalje nikad neće krunu španjsku primiti, što naravno kralj pruski nije hotio učiniti — i zbog toga se rat između francuske i pruske odpočeo. Na to je dobro došla i loša godina u francuskoj, te neće imati na svojim nji-vama ništa mlogo izgubiti, a narod će imati ako i ne plemenitog — to velikog posla, da će mu se morati pušiti glava, pa neće imati vrimenta misliti na republiku, a ništo će i novaca zaslužiti, ma posli on to sam morao gorko plaćati! na protiv kako je kod prusa a osobito u južnim krajevima države, dobra žetva, to će du na vrat na nos ovu morati raditi — a time će najmanje pola narodnjeg blaga propasti, koje sve u prilog francuskoj ide, jer što god pruska više materialne štete ima, to po francusku sve bolje biva.

Dali će ovaj rat biti, samo mistni rat, ili obći Europski? Još do sad neznamo; ali svakako je od nas želiti, da se ovaj rat ograniči na samu Francusku i Prusku, a mi da ostanemo mirni — neutralni — jer tako zahtiva interes magjarske i naroda njenog, pošto materialno — novčano — hrdjavo stojimo, a vrime nam je sad malo dobro došlo da se oporavimo, i naše obće stvari u bolji red dovedemo, a ako se sad u rat upustimo, ne virujem da pored drugog zla jos i bankrotstvo na sebe nećemo navući.

Za to opominjemo i mi našu vladu, ako je i kako moguće neka se rata okane i strogo nemišanje — neutralnost — održi naravno ištom onda: ako Rus na miru ostane, jel ako bi njegov orlov uzletio- i austrijski bi se Francuskom sdružiti morao.

Što se tiče žetve naše, ova vrlo dobro pokazuje ovde. Zbog kišovitog vrimenta ljudi su u radnji vrlo natrag — toliko mogu samo za danas kazati: da na jednom velikom lancu 2000 □ po 16—26 krsti žita ima, a kako mi niki ljudi rekoše jedan naš vlastel dobijo je na lancu (sa jednog parčeta od 30 lanca zemlje) po 49 krsti. Po tome imamo vrlo dobar izgled na kolikoću se rane, a i kakvoća biće dobra jer je žito teško, samo što se ljudi tuže, da ima u žitu mlogo glavnice.

Ako izvoz u strane zemlje svuda bude dozvoljen, onda se velikoj dobiti imamo nadati, no ako se izvoz

ograniči, i ne budemo ranu našu na prečac izvozili (pravnim putem) ondaćemo dobrim štete imati.

Cina je rani bila na današnjoj našoj pijaci ova : žito : 4 fr. 40 nov. Napolica 3 fr. 50 nov. Raž 2 fr. 80 nov. Ječam : 2 fr. 40 nov. Zob 1 fr. 80 nov. Kukuruzi 2 fr. 80 nov.

NOVOSTI.

— **Po izvisti francuzki novinah**, francuzka vojska broji 700,000 hiljada momakah, uskupa sa domobranci sastoji od 900,000 hiljada glava.

— **Mnogima na visoko** stojećim ljudima se nedopada što ruski car podrugim put posetuje Poljsku. Čudna i jeste nijednostranost ruska kad 100,000 hiljada vojske stoji u daljini 8 milja od zemlje na austrinskoj granici.

— **Grof Andrassya** za vrime se primistijo u Beč, da bi uvik na vićanju dvorskim u sadanjoj oposnosti pribitan bio. Inače desnaci i livaci su zadovoljni s ministarskim postupanjem glede podignute Europske bure.

— **Sbog umirenja dikoji pobunjlivi** vojno ministarstvo za dobroje našlo izjaviti : da će se uzvani odpuštnici posli tridnevnog vojnog vižbanja domu povratiti.

— **Domobranksko obće** vižbanje ove godine zastaće, — da nebi povoda dali inostranima, u vižbanju kakvu vojnu pripravu smatrati.

— **U sporazumljenju** obe ministerie izdataje zabrana konje inostrancima prodati.

— **Bismark pruski ministar** poziva sve one pruske vojnice koji u francuzkoj vojski služe, da se u svoj zavičaj vrata, jel drugčije podvrgnuti će biti kaznu, kojim se protivdomoborci kaštiguju.

— **Magjarski i nimački Biskupi** prije javne sjednice za izraz papinske nepogrišljivosti održane odputili se iz Rima — al prije su svi oni Biskupi — kojima se neće nepogrišljivost jednu skupštinu držali, u kojoj su vićali — hoćel javnoj Sjednici prisustvovati, i poklem je većina za shodnie pronašla odaljiti se, za to su jedan protest osnovali — i s tim prosvidovajuć proti zaključka, kao dosadanjem katoličkom saborisanju neobičajnom iz Rima odputovali.

— **Iz Sz.-Ivana.** Jedan poljodilac pripovida : Kad je svoju njivu grabijo, svršijo, sijo je pod krst da oplete vinac. Pogleda gore napokon podigo se jedan oblak s' gornjaka iz kojeg se pružio jedan mali ko čam duguljast oblačak, koji je toliku vodu nano da je strašno hustila, a oluju razvio da je još i kokuruze iz korena čupala, i krs-tine sve desetinom u visinu kao toran bacala.

— **Od 25. Srp.** javljaju iz Zagreba : da je Njeg. Priuzvišenost Prisivitli g. Biskup Djakovački priko Zagreba odputovao u Sissek, di mu kao velezaslužnom Domoljubu, kojije svoje učenosti trake po svem kršćjanskom svitu razastro svečani doček pripravljavu.

— **Zakon o u strojstvu** kako misle 26. će se konačno primiti, i sjednice 28. bez odporuke ukinuti, da se svaki čas, ako bi se potriiba ukazala nastaviti mogu.

VILA JET.

Kod Prijateljeh Austrianacah, zemaljski Sabori sazvaće se na 15. a reihsrat — zajednička skupština na 25-dan Kolovoza.

U Madridu, Florencu, Brüsselu Nimcem privo-ljavaju.

Novčari u nimačkoj pristaju novac izdavati.

Pišu da su 24. Srpnja kod Gerstveilera pokušali Prusi njeve igličarke na Francusi, i tako su pronašli : da su pouzdanie od njevi Chassepotski, jel doksu francusi deset momaka izgubili, donle su prusi svi zdravi ostali, što više da su pet iznevireni francuski vojnukah Prusom pribigli. Teškoće se sve obistiniti.

Tvrđjave oko Pariza postavljene u obrambeni položaj se stavljaju.

Javljaju, da je Francuska napadni i obrambeni ugovor s Talianskom sklopila. Francuska će jamčit zajam Talianski, oviće Rim čuvat proti stranska napadanja, i Francusom 100,000 vojnika u pomoć odaslati.

Francusi već su odpočeli iz Civite Vechie se izvlačiti.

Pruski kralj naredjuje : da se u svoj Nimačkoj osobito 27. Srp. Bog u pomoć pozove, i molitva za vrime ratno iztraja.

Obistinjava se da Nimci gornje obale Rheine neće braniti, već spuštajuse južnoj strani.

Južni nimci nisu hteli da svoje pivo u miru piju, nadajuse Francuskom šampagneru — pripovidaju da se Bavarci — Badenci i Vürtemberci na obali rieke Rajne namistjavu, voditćeji krunovojvoda pruski, a glava njegova štaba bitće Blumenthal general.

Berlinće branit velik vojvoda : Mechlenburg Schverina.

Francuska napadujuća armadia — na osam četah je podiljena — koje će svoju glavu u Caru imati — oviće prvu postaju sa svojim vojničkim Savetom u gradu Nancy imati cara će i mladjani sin pratiti.

Obadva tila zakonodavna izjavila su svoje neograničeno pouzdanje i povirenje — kojom prigodom poslaničke kuće Predsidnik je izrazio : da Njegovo Veličanstvo po sve mirno i pouzdano upravu može u ruke carice položiti — i na bojište otići.

Nimci austrijinski tako se rata uzbojali : — da još i sad prem akoje ministarstvo već austrijskom u inostranstvu poslanikom svoju nijednustranost izjavilo, na upraviteljstvo navaljuja za održanje neutralnosti, valjada i onda : ako Rus za ledja Pruska napeti topovi stane, svašta mora imat svoju granicu, dakle i strpljivost, jel mogu i nas lako pogazit.

Srića za austriance što je Francus u Petrogradu očitovao : da se samo s Prusom želi biti, i zato da nije po pomoćnike razgledo.

Gosti — koji su u nimački i austriiski kupelji lik odmor ili zabavu tražili — svi odoše, no valjadaće magjarske kupke napuniti. Za njima grozne suze prolijavu zakupnici, gostioničari, i poslužnici, ko nebi žalio kad će oni lipi napoleonatori — sad drugi džepovah dopasti. Teško je čoviku tudjinu to prigoriti — za čim i sam gladauje.

Iz Francuske di se uvik mnogi nimci u zabavi trgovini, zanatu, ili obrti nalaze, na poziv svoje domovine svi kući hrle — da se na skoro s onima biju, skojima su nedavno pobratinski se grlili.

Trgovina i obrtnost.

Po izkazu cinjenika „Pest. Ll.“ 23. Srpnja. Sbog duge kiše — radi koje kasne ljudi, skočila je cina rane. Prodanoje do 180,000 centi pšenica 50 — 55 nov. Raž

10—15 nov. Zob 15—20 nov. skuplje. — Cienjenik će po kazat sadanju u Pešti cinu.

Kikinda. Pšenica teška 87 funta 5 fr. 30—35 nov. Kukuruz 100 funt. 2 fr. 70—75 nov. — Kod kolodvora, plod ove godine metću na 18—20 mirova na jutro.

Novisad, hvale kakoću i kolikoću žetve: Ječam 70 funt. 2 fr. 10 nov. Pšenica 4 fr. 80—90 nov. Stari koku-
ruz 3 fr.

Kula jutro 1000 □ Ječam 14—16 mirovah. Pšeni-
ca 12—14 po kostu $\frac{3}{4}$ mirova. Kakroća dobra. Zob
14—15 mir. Žito 90 funt. 4 fr. 60 nov. Kukuruz coll centa
2 fr. 80 nov. Zob 100 funti 3 fr. 40 nov.

Arad. Ječam, raž, i zob dobro — a žito je hrdjom
i žestinom na toliko pokvareno — da je plod kom se na-
daše na trećinu spao.

Cina rane.

Maža ili centa razumi se požunac po težini na funte

Staje?	Kako?	Di?	Teškoć		Vridi		Di?	Teškoć		Vridi	
			cta	ftnt.	frt	kr.		cta	ftnt.	frt	kr.
Žito	26 Srpnja Banatsko		83	5	35—50	23. Srp. u Baji	83	5	7		
"	"		84	5	50—60	"					
"	"		85	5	60—70	"					
"	"		86	5	80—90	"					
"	"		87	6	—05	"					
"	"		88	6	—10	"					
"	Bačko		83	5	35—50	"					
"	"		84	5	50—60	"					
"	"		85	5	60—70	"					
"	"		86	5	80—90	"					
"	Tisansko		83	5	40—55	"					
"	"		84	5	55—65	"					
"	"		85	5	65—75	"					
"	"		86	5	85—95	"					
"	"		87	6	—10	"					
"	maodskud		88	6	10—15	"					
Napolica	"					"	78	3	33		
"	"					"	76	3	23		
Raž	"		78	3	25	"	76	2	93		
"	"		79	3	30	"	75	2	83		
Ječam	"		68	3	25	"	66	2	23		
"	"		70	3	30	"	67	2	23		
"	"		72			"					
Zob	"					"	44	2	40		
"	"					"	42	2	30		
"	"					"					
Kukuruz	"					"	90	3			
Gra	"					"					
Proja	"					"					
Gorušica	"					"					

Gorušica nije cinu zadržala — mnogo je naveženo
a malo odveženo 75 funt. $5\frac{1}{4}$ —6 f. prve vrsti i po $6\frac{5}{8}$ f.

Mast sa sudom 38 fr. bez suda 35 fr.

Slanina, boljma su tražili, srimska $28\frac{3}{4}$ fr. magj.
31 for.

Loj 30—31 fr.

Na sljive od 1869 god. na stranu po $7\frac{1}{2}$ — $7\frac{3}{4}$ fr.
a nove su nudjene u sudu. Za Listopad, i Prosinac za
 $13\frac{3}{4}$ fr.

Grah 4 fr. 90 nov. Car. centa grašak 6— $6\frac{1}{2}$ fr.
svoje za francuse i Pruse prikupljeno.

Prisne kože. Maloje na vašaru. Kupovane su vo-
lovske i kravie centa po 76—80 fr. nimačke 77—80 fr.
kravie teško 78—82 fr. lake 82—86 fr. bavarske kravie
85—90 fr. magj. volov 76—80 fr. po mažu. Teleće su
pojeftinile.

Učinjene kože. Dižu se u cini, jel je i na stranu
traže, a i kod kuće većma sbog bolje žetve i cine rane,
40—45 funtaške po mažu platjaju 106—110 fr. Za ni-
mačke 25—30 funt. 108—110 fr. englez gjon 84—86 fr.
svitlu kožu 110—115 fr. crne i rapave kože 5—10 fr. a
kravie i Pittlinge još su skuplje postale po mažu.

NAŠA ČITAONICA.

Popravljanje i gnojenje zemaljah.

Okom je mučno i ponajviše nije moguće potanko
razabrati kakva je koja zemlja. — Pod plugom i drlja-
čom bolje se može razaznati šta koja vridi; — jel do
toga mnogo stoji, edali nije zdravo sabijena ili edali nije
zdravo prha (sipka). — Čista ilovača nevalja, štoje od-
već sabijena, a čista piskulja nevalja, što je odveć prha.
— Izmišanjem i gnojenjem mogu se obadve popraviti.
Dubljina takodjer sudi; — jel što še dublje koja zemlja
obraditi daje, tim se više dole u zemlji naodećeg se tru-
leža od bilja i od životinja izmeša sa gornjom zemljom,
pa kad se takova izmišana zemlja valjano djubri, tada
se dobiju one zemlje, koje dugo dobro rode. — Takova
zemlja mlogo vridi; no nju valja pripremati na to po-
dugo, kao što se ni živinče nemože odmah ugojiti, čim ga
jedared ma najbolje nahraniš.

Kao što sam gore već naveo položaj takodjer mlogo
sudi zemlji, jel ako je zdravo u nizi — suviše je vlažna,
a tako isto ako je odveć na visini — suviše je suva.
Zemljama u nizi i podvodnim može se ponajviše proko-
pima pomoći, a na visini u naokolo zasadenim drvama.

Ravnica se lakše obradjuje, pa zbog toga već više
vridi, neželi strmenica.

U vlazi i toploti rode njive; a gdi dopiru suvišni
vitrovi (suša) ili je poladno, tu je slaba vajda; zato su u
nas najlipše livade i pašnjaci u nizama oko voda, jel tu
ima od izparenja voda dosta vlage, a toplo je dovoljno u
svim Krajevina našeg naroda, samo mi nevaljamo, jel
neznamo razabrati što je polezno, što štoli škodljivo! —

Kad nam je zemlja sastavljena, kao što triba, ipak
triba ju djubriti, jel djubretom se odranjuje sime i stablo,
a djubreta do vika ni u jednoj zemlji nema i nemože
biti. — Počem indi djubre ili gnoj nikako drugčije nes-
mimo smatrati, već kao hranu zemlje, a ta je rana nuž-
na, stoga ću malo obširnije govoriti o njemu, priznava-
jući ujedno: da je njivu isto tako nužno hraniti, kao i
stoku, ako smo radi da snažna bude i ostane. —

Poznato će biti jamačno svakom, da nika zemlja
vrlo dobro, nika u sridnju ruku, a nika sasma slabo rodi,
a po izgledu je skoro jedna kao druga. Samo nam se
indi kaže, a i najmanje dite može prosuditi, da je za od-
hranjivanje usivalh osim same samčite zemlje jošter nešto
nužno i osim vlage i osim topline. — U nezasijanjoj ze-
mlji dakako ima svačega, što je za podranjivanje simena
nužno; u zemlji pak koju dugo zasijavamo, mora one
stvari nestati; jel na posledak i u najdubljem bunaru
nestane vode, ako se iz njega svejednako grabi, a u njega
iz podzemni žilah ništa ne dolazi.

Iz toga se dakle lasno dokučuje, kako je neobhodno
nužno njivu, koja je čestim zasijavanjem oslabila, isto
tako nahraniti, da opet može sime, što se u nju baci —
podraniti, kao i marvinče što hraniti moramo.

Te stvari, koji u njivama ponestaje posle prikomi-
na odranjivanja simenja i ploda, — jesu različite oso-
line. Svako će mi sad virovati, ufam se, da iz one zemlje

nemože ni sime izniknuti, pa i ako je izniklo, nemože se dalje razviti valjano, u kojoj ti osolinah nema ma bilo kiše i sunca i svega ostaloga onoliko i onako, kao što se samo želiti može. — Te se osoline daju zemlji djubrenjem ili gnojenjem. Gnoj je dakle duša poljodilstva; a vridni i naobraženi narodi sravnjivajuć poljodilstvo s' vodenicom vele: poljodilstvo je vodenica, a gnoj voda, pa gdi vode nije tu kolo stoji. A tako i jest u istini, jel gdi nema gnoja, tu nema rane ni za stoku i za ljude — u krave nema mlika — konji nemaju posla a gazda jim sa ženom i dicom gladuje!

Ponjivo skupljajući i mudro upotrebljavajući gnoj može najsiromašniji čovek bogat — imućan — postati, ako inače nije neatan ili arčljiv. Da je ovo sušta istina dokazaću ničim, što je zaista svaki od nas — opazijo. — Na njivama se često naodi mistimice odprilike s pedlja na okrug gomila gusta, visoka i jedra ječma ili druge koje vrsti rane, a u naokolo je sve ridko, nisko i krčljivo. Odkud dakle ona krasna gomila i odkud ona traljavo okolica, kad u sijanju, kiši ni suncu nije moglo biti razlike, a i zemlja je jedna? — Ufam se tvrdo da niko posumnjati neće a i ratari su pripoznavali, da je od balege onog marvinčeta, kojim je ista zemlja poorana ili podrđjana. Da je onaj krasnoj gomili prema prostoru bilo u četirputa više ploda, već na onoj traljavoj okolici, i to će mi svako dopustiti, koji se ili sića šta je vidio, ili koji odsele na tu razliku motrijo bude. E sada prosudimo: da poljodilac svake godine jošter trostruko onoliko ploda dobije sa svoje zemlje, koliko dobiva, nebili taj imućan postati morao, ako bi se inače vladao, kao što razumnom i poštenom čoveku pristoji? E sad neka mi odgovori: šta djubrenje vridi? Pa za' onaj čovek nezaslužuje porugu od sveg svita, koji svoju isisanu zemlju negnoji? Nije dovoljno kaštige, što on sam gladuje i zebe neimajući ni rane ni odiće, jel je on i zemlju samu upropastijo. Kakova je golema razlika između zemlje djubrene i nedjubrene — poznato je; a najposle zemlja se drugčije i nemože smatrati no kao glavnica. — Djubrena zemlja veća je glavnica i veći plod daje a porcija i posao jednaki kao i kod nedjubrene zemlje, koja manje ploda daje. Eto trostruke štete!!!

Na divanu komšia Toma, i Baća Bona.

Toma: Ala Živog ti boga komšia Bono, kažimi pravo kakosi ti prošao sa tvojom parnicom, štasi sa stricem Lukom vodio?

Bono: Kakosam prošao, neželim ni mome neprijatelju Tome brate, al staćemo, ninam je niko kriv, doli mi sami — pa kamo nam srića dasmo poslušali našeg Gospodina župnika — i dasmose kao rodovi po medju sebe sami poravnali, te nebi sada vilicom čizme krpio — a i stric Luki nebi kika kroz šešir zirila.

Toma: Virujemti brate — te i zdravoti virujem — pa zato i pitam, jer i mene jedan Gospodar jednako nuka da dignem parnicu suprot moje tetke Marge — pa daviš jabi i tio i netio — a baš sada kadasmoo vako na divanu radbi znat kako parnice igju — jer ja fala budi Bogu do danas, niskim, i nikada parnice nisam vodio, pripovidimi dakle brate, ali pravu božiju istinu.

Bono: Toma brate, baš kad želis doznat kako je bilo jaćuti istinu kazivat — al i ti dobro slušaj pase nauči na meni kad ja nisam pametan bijo na drugima se učiti, nego na sebi — pa nešalise ni pošto u parnicu

zalaziti — jer toje brate gore, nego date 10 godina led bije — jer led je od Boga pati ni žao nije — al parnica toje od stupa paklena kojate propasti sve dalje i dalje vodi — i kad u nju zagaziš natragse noda — pa kadate utamani ona ondase istom i nevest pravi — pitajuće; jeli ona dobro tanac odigrala — a i ti dalise pameti naućio.

Moja parnica je bila za Ciglo dva lanca zemlje, a trajalaje kao i sam što znas 12—15 godina — pa zarad ta dva lanca ja izgubi moji 20, a stric Luka 22 lanca zemlje taka, da evo danas kao sto vidiš i znaš, jer siroćinja nedase sakrit, ni jedan ni kuće ni kutćišta nemamo.

Toma: Ta baš tomi je i čudo, kud vam ode vaše lipo i toliko imanje.

Bono: Kud ode, branioc moj meneje kuražio sve dotle, dokle dalje i dalje zagazio nisam, i obećavaomije daće moj stric Luka sve troškove mi naplatit, ti veli ništa nećeš izgubit, a sada veli i rećemi natrag nemožeš jer onda li ne samo parnicu štoćeš izgubit, nego ćeš i troškove snositi morati, a i meni platit moraš mase namirio, no dakle a ko želiš to malo imanja na kocku bacit, a ti odustaj — a daćemo nji na dobit, to jasam uviren kao je Bog na nebu, sad dakle šta sam mogao radit — nego pomisljat ono, što no kažu kud ode juae, neka igje i uže. — Pa dalje i dalje gazit — ponda Tome brate — jasanti od židova novaca često pa i po dosta — a tako isto i od naši krstjana i dućandžia uzajmao — pa toje brate intereš toliki da ga niko odužiti nemože — pa onda proesapi dangubu — pa razmisli kolikose to puti u varoši čovik sastane sa kumom i prijateljom — a mismo ljudi od adeta, — pa nemožese snjim rastati, dok nepopiješ podosta časa vina, pa toje brate sve trošak — na poslidku dati pravo kažem kući nisam ni otimaose jel vidiosam da propadam — pa me je žao bilo i srce mije bolilo, kadsam razmislio: daje došlo vrime, dase sa mojim sli-menom kojega mi je dida i pradida ostavijo rastavljeti moram — i kadasam vidio dami krasna zdrava i puna dićica koja još, ništa znala nisu — i nepomišljaju da daćese kod svog dobra i imanja — s motikom na legji raniti morati — pa sve ovo štasam naprid mislio, takose i dogodilo, ja eto star i žalostan na sramotu moju nadničim — a svaki mijanćia koji mi je pria 10 godina kao gospodara služio — sadase po kući mojoj širi — i takoti ja brate sa mojom parnicom progjo — a ti sad ako neželis kao i ja proći, a ti sidi s mirom od tetke Marge — bolje nekati dade šta ona hoće boljeje jedan novac s blagoslovom, neg hiljade sa prokletstvam — ovo Toma brate dobro upamti — pa i drugima kaži i želim svakom bratu — da mojim tragom ne progje.

Toma: A štaje i kakoje sa stric Lukom?

Bono: Moj stric Luka kakomije posle kazivao, (jer kadasmoo obadva propali ondasmose pomirili) onje tako isto sa njegovim braniocem prašao — kao i ja s mojim — samo njemuje u toliko opet bolje štoje sada sina oženio i sna mu je velik ris donela) pa sada iz sina milosti živi — al ja žalostan sa mojom dićicom nikada svoga krova viditi neću. — Te zato brate Tome ono ti pripovidajuć molimte — kaži i ti svakome dase sudova i parnica kao žive vatre čuva — jer taje ne samo mnoge kuće i društva — nego i same Carevine razorila i utamanila.

Saobštio u Futtoku 1870. Srpnja 18.

Lazo Knezević, bilježnik.

Ej
Vi
I
Je

Oj
M
Ti
A

N
N
T
P

O
S
O
K

V
C
C
S

Z
I
C

Gudba.

Ej vi javor gusle tvrde! Vi tanane strune zujne, I gudalce od strunica' Jednostavna prosta lica.	Sad cinknite milovane! Nek se čuje na sve strane. Nek mi čuje sav rod mili, Kak' mu gudac gudi Vili.
Oj vi gusle sladoglasne! Milozujke zujom jasne; Tihim glasom vi zujite, Al istinu vik gudite.	Oj — Čujte bratjo sestre mile! Rodjenici naše Vile. Čujte što još nikad niste Čuli znali, nit vidiste.
Nije u vam glas od jeka, Nije u vam vika dreka; Tih žubor romoneći, Privlačuće gud gudeći.	Oj — Neću pivat o junaka, Niti Kraljevića Marka — Nego samo što se zbililo, Medju nami dogodilo.
Od starinah vi zujiste, Slavskom rodu oj gudiste: O junačtvu svih junaka, Koji rodi slavski majka.	Već pedeset pet godina' Kako rodi Vila sina. U srid krasna perivoja Stanovnikah našeg kroja.
Vi gudiste rodu sriću — Cernu tugu i nesriću: Od vajakada što se zbililo, Slavskim rodom dogodilo.	Lipo j' čedo njegovala, Svilen čončem povijala. Sercem ga je milovala. Sokolom ga nazivala!
Zato i sad što je više, Tko bo našim duhom diše; Rad' vas vidi rado sluša, Čisto serce dobra duša.	U majčinom sladkom krilu U ogerlju vele milu Ko zenicu oka svoga, Čuvala je svog miloga.
Rado sluša stara baka, Sokolićah mila majka! Od milinja rosi lice, Čavši čine svoje ditce. —	Žarkim ljubcem ljubila ga, Objeručke gerlila ga, Dojeći ga vilskim mlikom, Da postane rodu dikom.
I meni ste dost gudili, Sercu duši oj godili; Al već sad je vrime tomu, Da gudite rodu momu. —	Kadno ga je milovala Lipo ga je svitovala: Dite moje hrano moja! Vesela će majka tvoja.

Onda biti kada vidi,
Da se sinak svog nestidi —
Zaklinjem te zato milim
Trojedinim Bogom živim.

Da mi budeš uzor rodu,
Ma terpio zlu nezgodu. —
Da t' u sercu slasti raja
Čistog roda milovanja,
Bude pervo oj čeznutje
Svoje gerlit milujuće.

Bunjevac.

SLOVNICA.

Šokac iz spisah pokojnog Andrije Torkvata Brlić.

Na ovo naučni gosp. Rumi dokučeno, i pohvale
vridno na misto stisnuto šuteći slavonski odgovori: „Mi
zaradi ove riči netrebamo objavljivanja nebeskoga koje g.
Ljubibratić želi, a netrebamo ni madjarskoga šok az, ni

talijanskog sciocco, nego će mo tražiti u slovinskom
jeziku izvor riči: šokac. Ja — veli on — dovadjam rič
šokac iz glagolja „skočiti“, i držim, da je ovaj pridivak
jednak s' onim, koji u Iliriji nikoji ljudi imadu, koje mi
uskoke zovemo, jer su nikoč iz turske uskočili k nam;
na priliku: uskočili ili prekoračili tursku medju i skočili
k nam Šokac ili Schokac misto skokac dolazi od pisanja
talijanskoga, kojim su se stari katolici (slavonci) služili,
a i sada se služe Dalmatinci, i mnogi po turskoj zemlji
Bošnjaci štijući ch kao k. Ova dakle rič napisana Scho-
kac čitaju nimci šokac mjesto skokac, jerbo nisu pozna-
vali načina pisanja, i tako prozvaše one uskoke, i posli
sve jednoga zakona i jezika ljude, šokci, pa tako počese
i krištjani posprdujući se katolike imenovati, a zašto?
možebiti (veli g. Rumi, da su oni od grčkoga na rimski
zakon odskočili. Završujuć ovo tumačenje kaže gosp.
Rumi: „Illicos intra peccatur muros et extra, t. j. da
niti katolici neimaju pravo nazivajuć hrištjane Vlasi,
niti hrištjani nazivajuć katolike šokci.

Da je g. Rumi dobar temelj našao tražeć izvor
riči šokac u slovinskom jeziku, nesmiemo ni najmanje
dvojiti, nu da on (možebiti iz neznanja slovinskoga je-
zika) pravoga izvora nije niti našao, niti ga je mogao
najti, podpuno se možemo osvidočiti iz slidećih uzroka.

Najprije sastavi g. Rumi pridivak uskok i šokac
zajedno, misleći: da su ove obadvi riči jednoga izvora, i
da jedno znamenuju, t. j. da jedna i druga, čovika ime-
nuje, koji je iz turske na ovu stranu, ili iz grčkoga na
rimski zakon uskočio; ali će nam g. Rumi dopustiti, da
bi se onda, i sami hrištjani i uskoci šokci zvali, i da se
ovo ime iz toga pogleda katolikom ni najmanje nepri-
stoji, buduć da iz Turske najviše hrištjani uskakaju, i da
po stranah ilirije sami hrištjani ime uskokah nose, jer
možemo lahko uzeti, da se medju 500 uskokah, težko
jedan katolik nalazi. Taki u početku svoga iztraživanja
veli g. Rumi: mi netribamo objavljivanja nebeskoga, ne-
tribamo madjarski sok az, netribamo talijanskoga sciocco,
nego moramo izvor ondi tražiti, gdi i stvar samu naho-
dimo, t. j. u slovinskih državah, kod slovinskih ljudih, u
slovinskom jeziku, — i istinito da je on stvar plemen-
nito počeo tražiti, samo da je tako naslidovao, ali našavši
u Iliriji uskoke, ostavi on sve dalje kušanje, i tako se ove
riči lati, hoteći je u šokce obratiti; ali budući da je va-
ljalo prva dva slova sk u jedno š priokrenuti, neznade si
druge pomoći najti, nego uze talijanski pravopis, i iz
toga pravopisa nimački izgovor!!! Što je kod ovoga
pisanja, i iztraživanja g. Rumi mislio, Bog sveti znade.
Istina je, da u Dalmaciji i Bosni katolici još mnogo tali-
janskim pravopisom pišu, i da su prije više stotinah go-
dinah pisali, ali u kojih naših knjigah (ili barem u tali-
janskih) ima uspomena od riči šokac, tko li ju je prvi u
knjige osim prvoga O. Petra Katančića vrgao, ili spo-
menuo? — ja bi to vrlo želio znati, da barem vrime zna-
mo, odkada se šokci u knjigah nazivamo. Uzmimo mi, da
je moguće, da je kojigod našinac (makar Srbljin, ili koji-
mu drago Slovinac bio, ili barem talijanac ovu rič izre-
kao i napisao; ali odkuda je Nimac došao, i štio, je li
moguće, da je čitav narod od nekoliko stranjskih ljudih
ovakov nov izgovor primiti mogao, ostavivši svoj pravi i
od matere naučeni?

Ovo je dakle g. Rumi, kako se vidi, nadotegnuti
želio, što nije moguće. A što kaže nadalje, da su hrišt-
jani za nimci počeli katolike šokci nazivati, jeda li zato
veli, što su s' grčkoga na rimski zakon odskočili? Gos-

pođin Rumi, koliko ga ja poznadem, jest čovik veoma učen, čudo mi je dakle da nije zagledao u povistnicu Ilirika, u njoj bi bio našao, da su svi sada pod imenom ilirah poznati narodi, kano : Dubrovčani, Istrijanci, Dalmatinci, Hrvati, Bošnjaci, Slavonci, Srbliji, i Katolici bili od rimskog pape odvišeći, i pod vlastju spletskoga arci — biskupa postavljeni, prem da su crkvene običaje od grkah poprimili, i po ćirilickom privodu slovinski službu Božju držali. Buduć da to vrime nije bilo nijednoga slovinskoga kralja, koji bi bio zabranjivao, da se kaludjeri latinsko rimskih običajah medju Iliri nenastane i nenasele, zato se osobito Franjevci po Bosni i Slavonii naseliše, i manastire i crkve ponačinjaše, u koji su Boga, po svom načinu moljeli, i bližnji puk na latinski način Boga štovati učili. Medju tim nikoji kralj Slovinski, po potaknutju ondašnjih vladikah, koji nisu hotili pod vlastju arci-biskupa spljetskoga stajati, i njemu nikoji crkvene onda običajne dohodke pripustiti odvrngese i od arci-biskupa, i od Pape rimskoga, buduć da su svi Iliri ono doba, i onako službu božju, na grčki način držali, osim onih, koji su bliže samostanah fratarskih, i tako pod njihovom duhovnom brigom stajali. Odmetnuvši se i Pape, nebijaše im teško na grčki način bez vidjenoga poglavara crkvenoga za sebe živiti. Katolici koji su se u kojoj katoličkoj župi zatekli, ostadoše sa svojim misnikom svetjenikom kod latinskih običajah, koji su pako slovinsko grčko župnike imali, odiliše se s njimi od vlasti rimskoga biskupa.

Ovo je odgovor na one sumnjive riči šokac koji se u lanjskom kalendariću nalazilo.

Sada nam ustaje još da spomenemo O. Petra Katančića, koji je ovoj riči izvor u pridalekoj starini tražio — i našao, ali je i on po svoj prilici, kao i gori rečeni zabludio. O. Petar Katančić izvodi rič šokac u svom još neutištenom zemljopisu Mezije i Tracije od riči succus, a zvala se jedna planina, koja je Ilire od Trakah razstavljala. Stanovnici ove planine, i okolo nje bili su sjedno strane naravno, i Tracija s druge Iliri, a ove su, kako Ammijan i Sokrat javljaju u staro vrime zvali succi t. j. sukci, i od ovih ljudih, ili njihova imena dobiše veli naši šokci ime, buduć da se je od sukci za dugo vrime i govorenje lako šokci u izgovaranju načiniti moglo. Ovaj bi izvor riči šokac istini još najbliži i naravi najprikladniji bio, da je ime šokacah tako staro, kako bi O. Katančić rada; ali do nas nedođe ništa pisana, što bi nam od ove starine svidočanstvo dati moglo; a drugo: možemo misliti, da bi se onda čitav koji pridel ili okoliš Ilirah koga mu drago zakona ovim imenom i dan danas zvati morao; međutim vidimo, da to nije tako, dakle ono mišljenje O. Katančića nemože se ni na jedan način primiti.

Izvor riči šokac morao bi se dakle slidećim načinom stalnije i sigurnije tražiti i možebiti naći.

Prvo: moramo znati, da se katolici po slavoniji, Srimu, Bačkoj, Bosni, i po Srbiji ovim imenom posprdo nazivaju.

Drugo: da Katolike nijedan drugi narod, i nijednog drugoga zakona ljudi nezovu šokci, nego samo hrištjani, koji su jednoga i istoga naroda s katolici, i to po

gori spomenutih državah. Iz ovoga slidi, da je ovo ime sama razlika zakonah stvorila, jerbo ljudi jednoga i istoga naroda i pokolenja predivke si daju zbog različitog bogoštovja. Dakle ime šokac nemožemo niti s Katančićem u dalekoj starini, u riči sukci tražiti, niti možemo primiti da je od magjarskoga sok az, ili od talijanskoga sciocco, ili od riči uskok načinjeno, nijednim bo se ovim nemožemo, na gornja dva promatranja gledajuć podpuno i stalno o pravom izvoru osvidočiti. Naravno da nam sada samo u načinu bogoštovja izvor riči šokac tražiti ostaje.

Kako je gori rečeno, u stara vrime za kraljevah Srbskih, bosanskih — buduć da su uz način bogoštovja grčko slovinskoga pod rimskim biskupom s katolici sjeđinjani bili — bijaše dopušteno kaludjerom latinskoga bogoštovja, po naših stranah naseljivati se, koji su ovaj bližnji pod svojom brigom i oblastju u duhovnih imali, i njega na latinski način boga štovati učili.

U ono su doba naši ljudi (kao što je i dan danas kod mnogih hristjanah) slabo što od zakona svoga znali, nego se prekrstiti, i tvrdo postiti (kalendar je onda još jedan bio, i post je bio jednak i tvrd, kao što je i danas kod katolikah bosanskih) što je dakle u ono doba ljudem moglo bolje i više u oči pasti, nego način, kojim se tko krsti? stariji pako način bijaše ovdje grčki t. j. sa tri prsta, kao što je i dan danas; — noviji pako bijaše latinski, po kojem su se fratri i njihovi župljani krstili, t. j. čitavom rukom, koju mi šaka zovemo. To je dakle starijemu običaju nješto novo bilo, i ljudi grčko — slovinskoga bogoštovja, počеше onda sve latinskoga bogoštovja ljude, premda su još onda mogli biti sjeđinjani pod rimskim biskupom, zvati šakac u više brojniku šakci, koji se šakom, a ne po starijem slovinskom običaju sa tri prsta krste. Da se je posli šakac u šokac u čestom i da rekнем u svagdanjem govoru lahko bez svake razlike talijanskoga, nimačkoga štivenja, i ostalih nadotezivanja obratiti moglo, i obratilo, to će mi svaki, koji je s naravju jezicah, i njihovih manjih prominah poznat, lahko moći dopustiti i virovati . . . prepisao

jedan Brodjanina starinom
Bunjevac iz Subotice.

Najnovije.

25. Srpnja. Njeg. Preuzvišenost Biskupa Djakovačkog svečanoje pozdravio puk zagrebački na kolodvoru.

Francuski vodja. Leboeuf javlja u Paris: da je General Bernis jedan odil nimacah pobio — kada je jedan Bavarski častnik pao, a dvojica su zarobljeni.

Delegatie — sasta će se 8. Rujna.

Magjarski financialni ministar pripravljaše iskati veresiu na pet a po drugih na petnajest miliuna.

Poruke uredništva.

M. S. Bunjevcu i Šokcu — Stampaćemo — al triba i misto svoje označiti. Jel nas veže odgovornost. — Illok: G. A. V. Samo sklapajte i slažite, mićemo snovati, i utkati. — Bač: Neka se nada brijač, pogodićemo ga. Za kućnog pivača. Opisanog G. označito jel imamo dvojicu. G. N. Konačno nemožem kazat — ipak može i tome shodno vrime nastati neće biti sgoreg — raditi.